

Ordkonstveckan 18-23.3.2024

Vilda och lekfulla dikter

Inför den nationella ordkonstveckan 18-23.3.2024 publicerar Föreningen för ordkonstundervisning i Finland ordkonstuppgifter för olika målgrupper som fritt kan användas. Ordkonstveckan har detta år *Vilda och lekfulla dikter* som tema. Dikterna i detta material är hämtade från [Litteraturbanken.se](https://litteraturbanken.se)

Diktuppgifterna är grupperade enligt målgrupp, men många av uppgifterna kan med fördel även användas med andra målgrupper. Vi önskar er underbara, inspirerande och lekfulla stunder!

Barn under skolåldern och förskola

Snigelns visa av Gustaf Fröding

Leka dikt. Läs dikten *Snigelns visa* av Gustaf Fröding högt för barnen och fundera tillsammans på hur man kan röra sig till dikten. Läs en versrad i taget och pröva på olika sätt att röra sig vid varje versrad. Läs versraderna flera gånger så att ni får möjlighet att testa olika rörelser. Läs till slut hela dikten och gör alla rörelser efter varandra. Exempel på möjliga rörelser finns inom parentes!

Gustaf Fröding

Snigelns visa

Sol! Sol! skönt
lys, lys, ljus,
trög väg på grus,
se gräs grönt,
här mycket lätt
äta sig mätt.

Här inte brått
bortkrypa vill,
här ligga still,
mums, mums, gott.

Hum, hör då,
jum varifrån
är svårt hot?
Stor svart fot,
bäst krypa in
i hyddan sin.

Gustaf Fröding

Snigelns visa

(exempel på rörelser inom parentes)

Sol! Sol! Skönt (*stå upp och sträck upp händerna, låt armarna falla utåt sidorna så att händerna ritat en cirkel ovanför huvudet ner till knäna*)

lys, lys, ljus, (*upprepa, men låt händerna "blinka" genom att växelvis knyta ihop nävarna och spreta med fingrarna*)
trög väg på grus, (*släpa dig krum framåt med hängande armar och huvud*)

se gräs grönt, (*böj dig ner och smek golvet*)
här mycket lätt (*gå ner på alla fyra*)
äta sig mätt. (*lek att du betar gräset*)

Här inte brått (*sträck händerna framåt och vila pannan mot golvet*)

bortkrypa vill, (*kryp sakta och tvekande*)

här ligga still, (*lägg dig ner på rygg*)

mums, mums, gott. (*smek dig på magen*)

Hum, hör då, (*stig snabbt upp och hoppa dunsande jämfota*)

jum varifrån (*stanna upp, lyssna och speja*)

är svårt hot? (*spring snabbt på stället*)

Stor svart fot, (*vifta med ena foten framför dig*)

bäst krypa in (*sätt dig ner på huk*)

i hyddan sin. (*kryp ihop till en snäcka*)

Solskenet av Gustaf Fröding

Collage av dikt.

Läs dikten *Solskenet* av Gustaf Fröding och diskutera tillsammans:

- Vad handlar dikten om?
- Hur kunde dikten se ut som bild? Poängtera att allas inre bilder ser olika ut!
- Vilka färger och former finns det i dikten? Läs en versrad i taget för att hitta färgerna och formerna. Vissa rader har utskrivna nyanser som klart blått, på andra rader får man själv välja till exempel vilken färg gömslen har.

Skapa ett collage:

- Ställ fram olika färgpennor, kriter och vattenfärger som man kan välja mellan eller färgkartor från en färghandel.
- Man kan också använda sig av bilder i veckotidningar, tyger, glitter eller andra pysselmaterial för att skapa sitt diktcollage.
- När var och en har samlat ihop alla färger, former och material är det dags att skapa varsitt diktcollage.
- Om man vill, kan man också kopiera upp varsin dikt åt barnen och låta dem klistra in dikten i collaget.

Gustaf Fröding

Solskenet

Skin nu, mitt ljus, vitt, vitt,
skin genom klart, klart blått,
gör in i gömslen en titt
glittra i droppar av vått,
skyar, nu skingrens och simmen
hädan från Zenith och glimmen
solgult långt in, in, in,
regnby, försvinn, svinn, svinn.

Gustaf Fröding***Solskenet***

Skin nu, mitt ljus, vitt, vitt,
skin genom klart, klart blått,
gör in i gömslen en titt
glittra i droppar av vått,
skyar, nu skingrens och simmen
hädan från Zenith och glimmen
solgult långt in, in, in,
regnby, försvinn, svinn, svinn.

Gustaf Fröding***Solskenet***

Skin nu, mitt ljus, vitt, vitt,
skin genom klart, klart blått,
gör in i gömslen en titt
glittra i droppar av vått,
skyar, nu skingrens och simmen
hädan från Zenith och glimmen
solgult långt in, in, in,
regnby, försvinn, svinn, svinn.

Gustaf Fröding***Solskenet***

Skin nu, mitt ljus, vitt, vitt,
skin genom klart, klart blått,
gör in i gömslen en titt
glittra i droppar av vått,
skyar, nu skingrens och simmen
hädan från Zenith och glimmen
solgult långt in, in, in,
regnby, försvinn, svinn, svinn.

Gustaf Fröding***Solskenet***

Skin nu, mitt ljus, vitt, vitt,
skin genom klart, klart blått,
gör in i gömslen en titt
glittra i droppar av vått,
skyar, nu skingrens och simmen
hädan från Zenith och glimmen
solgult långt in, in, in,
regnby, försvinn, svinn, svinn.

Gustaf Fröding***Solskenet***

Skin nu, mitt ljus, vitt, vitt,
skin genom klart, klart blått,
gör in i gömslen en titt
glittra i droppar av vått,
skyar, nu skingrens och simmen
hädan från Zenith och glimmen
solgult långt in, in, in,
regnby, försvinn, svinn, svinn.

Gustaf Fröding***Solskenet***

Skin nu, mitt ljus, vitt, vitt,
skin genom klart, klart blått,
gör in i gömslen en titt
glittra i droppar av vått,
skyar, nu skingrens och simmen
hädan från Zenith och glimmen
solgult långt in, in, in,
regnby, försvinn, svinn, svinn.

Åk 1–2

Sorg och glädje av J.L. Runeberg

Personifiera känslor. Läs dikten *Sorg och glädje* av J.L. Runeberg. I dikten har känslorna personifierats och beskrivs bo i varsin kammare av diktjagets hjärta. Skriv/rita ett fyrfält om när sorgen och glädjen möts (fyrfält finns som pdf):

1. Det här är Sorgen i sin kammare. Hur ser Sorgen och hens rum ut, vilka färger gillar hen, vilka intressen har hen?
2. Det här är Glädjen i sin kammare. Hur ser Glädjen och hens rum ut, vilka färger gillar hen, vilka intressen har hen?
3. Sorgen och Glädjen träffas! Vad händer då? Vad säger de åt varandra?
4. Sorgen och Glädjen blir kompisar och flyttar ihop. Hur bor de och vad tycker de om att göra tillsammans?

Ordlista:

Kammare = rum, också en del av hjärtat

Oförsonligt = inte är beredd att ge efter eller komma överens

Råda=bestämma

Sällhet=djup glädje

Vemod=stillsam saknad

J.L. Runeberg

Sorg och glädje

Sorg och glädje båda
bodde i mitt hjärta,
sorg i ena kammarn,
glädje i den andra.
Oförsonligt skilda,
rådde än den ena,
än den andra, ensam.
Sen den enda kom dit
lär hon öppnat dörren
och förenat båda;
ty min sorg är sällhet,
och min glädje vemod.

Sorg och glädje av _____

Det här är Sorgen i sin kammare.

Det här är Glädjen i sin kammare.

Sorgen och Glädjen träffas.

Sorgen och Glädjen flyttar ihop.

Regn av Gustaf Fröding

Bilddikt. Kopiera upp dikten *Regn* av Gustaf Fröding så att varje elev har en egen. Klipp sönder dikten så att varje ord är på en egen papperslapp. Klistra in orden i häftet eller på ett annat papper så att orden skapar en bild som passar ihop med diktens tema. Kanske orden regnar ner över pappret, kanske de formar en droppe eller en porlande bäck? Håll diktutställning!

Gustaf Fröding

Regn

Sorlar, sorlar, susar
sommarregnets sorl
alla trädens våta
blad och knoppar gråta
dropp – dropp – dropp
och därnedan rusar
bäck i sorl och porl
bäck i sorl.

Gustaf Fröding

Regn

Sorlar, sorlar, susar
sommarregnets sorl
alla trädens våta
blad och knoppar gråta
dropp – dropp – dropp
och därnedan rusar
bäck i sorl och porl
bäck i sorl.

Gustaf Fröding

Regn

Sorlar, sorlar, susar
sommarregnets sorl
alla trädens våta
blad och knoppar gråta
dropp – dropp – dropp
och därnedan rusar
bäck i sorl och porl
bäck i sorl.

Gustaf Fröding

Regn

Sorlar, sorlar, susar
sommarregnets sorl
alla trädens våta
blad och knoppar gråta
dropp – dropp – dropp
och därnedan rusar
bäck i sorl och porl
bäck i sorl.

Åk 3–4

***Det underliga havet* av Edith Södergran**

Sagofigurer i havet. Läs Edith Södergrans dikt *Det underliga havet*. Fundera tillsammans på olika klassiska sagor och sagofigurer. Skriv upp sagofigurerna och nyckelhändelser (Snövit förgiftas av det röda äpplet, Hans och Greta äter på pepparkakshuset, trollet stängas av Trollebron av tredje bocken Bruse, Rödluvan luras av vargen, den lilla sjöjungfrun får människoben...). Skriv varsin dikt där diktjaget råkar ut för händelserna. Inled dikten med: I det granna, granna havet väntar farliga äventyr...

Exempeldikt:

*I det granna, granna havet väntar farliga äventyr
Jag vill knapra på pepparkakshuset
slicka i mig glasyr och krokan
Jag vill fråga en utklädd varg
varför tänderna glimmar gula
Jag vill skrämmas då klockan slår tolv
rusa skolös nerför trappan
Jag vill bita i grannröda äpplen
vakna upp av en magisk kyss*

Edith Södergran

Det underliga havet

Sällsamma fiskar glida i djupen,
okända blommor lysa på stranden;
jag har sett rött och gult och alla andra färger, –
men det granna, granna havet är farligast att se,
det gör en törstig och vaken för väntande äventyr:
vad som har hänt i sagan, skall hända även mig!

Trädet av Karin Boye

Skapa karaktär. Läs *Trädet* av Karin Boye högt medan eleverna står upp som träd och blundar. Läs dikten en gång till. Be eleverna rita hur de föreställer sig att trädet ser ut. Hurdant är trädet och vad tror de att trädet vill? Skriv in mål och egenskaper på löven. Exempel: stor, stark, beskyddare, skugga, hem, trygghet, lugn, darrande...

Karin Boye

Trädet

När min dörr är stängd och min lampa släckt
och jag sitter svept i skymningens andedräkt,
då känner jag runt omkring mig röras
grenar, ett trädets grenar.

I mitt rum, där ingen annan bor,
breder trädet ut en skugga så mjuk som flor.
Det lever tyst, det växer väl,
det blir vad en okänd menar.

Någon andemakt, någon hemlig makt
har i trädets gömda rötter sin vilja lagt.
Jag är rädd ibland och frågar ängsligt:
Är vi så säkert vänner?

Men det lever lugnt, och det växer still,
och jag vet inte vart det strävar och vart det vill.
Det är ljuvt och trolskt att bo så nära
en som man inte känner...

Åk 5–6

***Vallgosse-visa* av Erik Gustaf Geijer**

Miljö och känsla. Läs dikten *Vallgosse-visa* av Erik Gustaf Geijer. Pojken i dikten känner en stark känsla, ensamhet. På vilka ställen i dikten får du veta att han är ensam? På vilka ställen i dikten får du veta något om naturen? Hittar du ett ställe i dikten där något som händer i naturen förstärker känslan av ensamhet?

Vilka andra miljöer kunde fungera på samma sätt? En öde busskur? En ödlig parkeringsplats? Ett tomt skidspår? Välj en miljö och skriv en egen dikt inspirerad av Geijers *Vallgosse-visa*. Avsluta dikten på samma sätt med versraden "Ensam är jag."

Erik Gustaf Geijer

Vallgosse-visa

På berget jag sitter runt om mig allt tiger
I kvällen jag sjunger för mig själv.
Skyhögt furan över mig stiger.
I djupet fradgas den strida älv.
Och högt är berget och tyst är skogen
Enslig är kvällen.
Ensam är jag.

***Välkommen åter snälla sol* av August Strindberg**

August Strindberg

Välkommen åter snälla sol

Välkommen åter snälla sol,
Som jagat nordanvinden;
Nu har du sovit sen i fjol,
Och vaknar röd om kinden.

Värm upp vår jord så växer råg,
Och fyller bondens lada;
Värm sund och vik och vind och våg
Så få vi gå och bada.

Välkommen åter snälla sol,
Lys över land och vatten;
Nu klingar sång, nu stäms fiol,
Nu dansas hela natten.

Fyll på dikten! Läs *Välkommen åter snälla sol* av August Strindberg högt för eleverna, gärna så att eleverna också ser texten. Läs dikten flera gånger så att rytmen blir bekant.

I dikten *Välkommen åter snälla sol* av August Strindberg uppmanas solen i den andra strofen att värma upp olika saker, så att något annat händer eller så att man kan göra något. Vad vill ni mera att solen ska värma upp? Hitta tillsammans på många olika alternativ (värm upp rabatten så att krokusarna kan blomma, värm upp fotbollsplanen så att vi kan spela, värm upp skolgården så vi kan gunga, värm upp sommarstugan så vi kan övernatta där, värm upp Borgbacken så vi kan åka karusell, värm upp arga grannens hjärta så han blir snäll...).

Välj tillsammans två alternativ, till exempel rabatt och fotbollsplan. Associera kring orden, vilka ord hör ihop med rabatt (mylla, ogräs, kant, blom, blad, färggrann, vacker, doftar...)? Lista alla ord och försök lägga märke till ord som är lätta att rimma på. Finns det rimord mellan de två alternativen?

Skapa tillsammans en egen strof. Använd Strindbergs andra strof som modell:

Värm upp rabatten inför *blom*

Så växer krokus fina

Värm fotbollsplanens vita *bom*

Så sparkarna kan skina

Tips! Strindberg inleder första och tredje versraden med Värm, dessa rader har åtta stavelser var och slutrim som rimmar på varandra. Andra och fjärde versen innehåller sju stavelser var och även dessa rader har slutrim som rimmar på varandra.

Tips! Det finns rimlexikon på nätet, rimlexikon.se

När ni har skrivit tillsammans kan man fortsätta och skriva egna nya strofer enligt samma mönster. Samla ihop alla till en enda lång dikt där ni inleder och avslutar med Strindbergs *Välkommen åter snälla sol*-strofer.

Åk 7–9

***Som ett stjärnfall* av Vilhelm Ekelund**

Välj en rad. Läs dikten *Som ett stjärnfall* av Vilhelm Ekelund. Välj en versrad i dikten och skriv en egen dikt där den valda versen står som första eller sista rad. Låt din dikt bestå av lika många rader som din valda versrad har bokstäver.

Vilhelm Ekelund

Som ett stjärnfall

Som ett stjärnfall
ned i dunkla havet
glider –
midnatt andlös:
lik ett enda
stumt och smärtfyllt
öga vakande
natten står och spejar ...
som ett stjärnfall
föll du i min själ.

***Månljuset, Hur lätt bli människornas kinder heta och Den skeppsbrutne* av Verner von Heidenstam**

Kombinera eller pussla dikt. Läs dikterna *Månljuset, Hur lätt bli människors kinder heta* och *Den skeppsbrutne* av Verner von Heidenstam. Välj en versrad i varje dikt och skapa en egen dikt med tre strofer, där varje strof innehåller varsin versrad från von Heidenstams dikter. Eller klipp sönder en av dikterna till enskilda ord och pussla ihop en egen version av dikten med hjälp av von Heidenstams ord!

Månljuset

Jag vet ej, varför jag vaken sitter,
fast dagen ingen glädje skänkt,
men allt i mitt liv, som likt solar blänkt,
och allt, som i mörker och kval blev sänkt,
det darrar i natt i en flod av glitter.

Hur lätt bli människornas kinder heta

Hur lätt bli människornas kinder heta!
De döma snabba, fast de litet veta,
de många rösterna, som hjärtan mäta.
Men i vart hjärta finns en dörr med lås,
ett hemligt rum, vars nyckel ingen finner,
och oljan, vilken i dess lampor brinner
är hemligheter som med oss förgås.
I nyckelhålets strimma på vår väg
vi röra oss och vakna upp och somna.
Hon leder oss, och långt i fjärran komna
den strimman lyser våra sista steg.

Den skeppsbrutne

Efter vild storm
värmer leende han händerna
över snabbförbrunnen eld,
ensam på skäret.
I morgon redan på bräcklig flotte
skall han frälsas eller dö.

Andra stadiet

Aldrig kan själens hjärtan stillas av Vilhelm Ekelund

Egen tolkning. Läs dikten *Aldrig kan själens längtan stillas* av Vilhelm Ekelund och fundera tillsammans över vilka olika saker själen kan längta efter (kärlek, makt, berömmelse, bekräftelse, ro...). Vad kan ligga bakom dessa behov, vilka orsaker kan skapa just denna längtan?

Välj en av sakerna själen kan längta efter och fundera på vilka olika sätt människor försöker tackla behovet – både bra och dåliga. Hur försöker man stilla just denna längtan? Skriv en egen dikt om själens längtan. Välj själv om du vill inleda med "Aldrig kan själens / längtan stillas" eller "Visst kan själens / längtan stillas"

Vilhelm Ekelund

Aldrig kan själens hjärta stillas

Aldrig kan själens
längtan stillas,
icke jordens riken,
brusande städer
och havens glans
förmå att lindra
dess eviga oro.
O, vem spelar
dessa toner,
denna svidande musik
på mitt hjärtas
strängar, spända
alltid, alltid
alltför hårt?

Dagen svalnar... av Edith Södergran

Förtäta dikten/blackout poetry. Läs *Dagen svalnar...* av Edith Södergran med pennan i hand och ringa in alla ord och uttryck som på något sätt väcker ditt intresse. Stryk över alla övriga ord och granska vilka ord och fraser som blev kvar. Skriv en egen dikt av dessa – du kan naturligtvis byta ordning på orden, böja dem eller fylla på med egna ord vid behov!

Dagen svalnar... av Edith Södergran

I.

Dagen svalnar mot kvällen ...
Drick värmen ur min hand,
min hand har samma blod som våren.
Tag min hand, tag min vita arm,
tag mina smala axlars längtan ...
Det vore underligt att känna,
en enda natt, en natt som denna
ditt tunga huvud mot mitt bröst.

II.

Du kastade din kärleks röda ros
i mitt vita sköte –
jag håller fast i mina heta händer
din kärleks röda ros som vissnar snart ...
O du härskare med kalla ögon,
jag tar emot den krona du räcker mig,
som böjer ned mitt huvud mot mitt hjärta ...

III.

Jag såg min herre för första gången i dag,
darrande kände jag genast igen honom.
Nu känner jag ren hans tunga hand på min lätta arm ...
Var är mitt klingande jungfruskrafft,
min kvinnofrihet med högburet huvud?
Nu känner jag ren hans fasta grepp om min skälvande kropp,
nu hör jag verklighetens hårda klang
mot mina sköra, sköra drömmar.

IV.

Du sökte en blomma
och fann en frukt.
Du sökte en källa
och fann ett hav.
Du sökte en kvinna
och fann en själ –
du är besviken.